

Besvikelse över Kulturministerns rundabordssamtal – målsättningarna är lågt ställda och åtgärderna otillräckliga

Vi var många som blev förhoppningsfulla i september 2015. Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke meddelade att hon ville ta tag ordentligt i det omfattande problemet med att kreativt innehåll sprids illegalt över internet. Hon samlade upphovsrättsinnehavare, förlag, producenter, distributörer, annonsörer, betalningstjänster, telekombolag och tv-bolag till rundabordssamtal för att diskutera vad som krävs för att stärka skyddet för upphovsrätten på internet.

En fungerande upphovsrätt är en förutsättning för att överhuvudtaget kunna ge ut böcker, göra film, skapa spel, sprida musik och så vidare. De kreativa näringarna blir alltjämt viktigare i takt med att samhället digitaliseras och immateriell egendom spelar allt större roll i ekonomin som helhet. Trots det har Sverige länge befunnit sig i bottenkiktet när det kommer till att skydda kreatörer från organiserad stöld via illegala nedladdnings- och streamingtjänster. 32 procent av svenskarna använder illegala tjänster för att se film och tv. Detta kan jämföras med en motsvarande andel på mellan 8 och 19 procent i våra nordiska grannländer.

I samband med att rundabordssamtalen inleddes skrev vi undertecknare ett brev till kulturministern där vi förde fram tre förslag: (a) att målsättningen borde vara att halvera den olagliga spridningen inom tolv månader, (b) att inte utesluta lagstiftning och (c) att fortsätta arbetet med upplysningsprojektet Rekokultur. Syftet med brevet var att försöka undvika att dessa rundabordssamtal slutade på samma sätt som de många liknande försök som gjorts de senaste femton åren – urvattnade kompromisser långt ifrån vad som skulle behövas för att Sverige ska lämna det upphovsrättsliga bottenkiktet.

Rundabordssamtalen har nu pågått i snart åtta månader. Flera av oss undertecknare har varit med i den arbetsgrupp som under ledning av Skatteverkets överdirektör Helena Dyrssen tagit fram åtgärdsförslag. Vi kan vittna om att vi tålmodigt och konstruktivt prövat alla idéer för att nå så långt det är möjligt med frivilliga åtgärder.

Det är inte med någon glädje vi noterar att resultatet bara kan beskrivas på ett sätt: som en stor besvikelse.

- **Målen:** Av de föreslagna målen framgår att illegal spridning av kreativt innehåll i kommersiell skala ska försvinna och att användningen av illegala tjänster ska halveras till år 2020. På vilket annat område hade det varit acceptabelt att målen är att halvera brottsligheten på fyra års sikt? De största svenska illegala streamingsajterna tjänar tiotalsmiljoner kronor varje år och enbart filmbranschen uppskattas gå miste om 800 miljoner kronor varje år till följd av problemet. Förändring måste till omgående. 2020 är en evighet för de företag och kreatörer som idag inte får ekonomin i sina projekt att gå ihop.
- **Åtgärderna:** Begränsningen i utgångspunkten med enbart frivilliga åtgärder har som väntat lett fram till kompromissförslag med ytterst begränsad – om ens någon – effekt på användning av illegala tjänster. Det gruppen har kunnat enas kring är i praktiken bara mer upplysning. Vi som redan jobbat med upplysning i denna fråga i snart två decennier vet att det är viktigt, men långt ifrån tillräckligt.

De aktörer som har störst inflytande över de digitala marknaderna – telekombolagen – har inte visat något intresse för frivilliga åtgärder. Det är i skarp kontrast till våra nordiska grannländer, många EU-länder inklusive Storbritannien samt USA där telekombolagen aktivt medverkar för att minska olaglig spridning. Det här mönstret är sig likt från tidigare försök att hitta frivilliga överenskommelser, såsom de branschsamtal som genomfördes sommaren 2008 på initiativ av den dåvarande regeringen.

Vi vill inte att det ska råda någon som helst tvivel om att vi reserverar oss mot en målsättning som är alldeles för låg och att de föreslagna åtgärderna är fullt otillräckliga för att ens nå den lågt satta målsättningen. Med detta brev reserverar vi oss också mot att förslagen från rundabordsamtalen blir anledning att avvakta med övriga åtgärder. Vi varnar för en utveckling där andra åtgärder kan övervägas först efter 2020, som blev rundabordsförslagets mållinje. Det är alltför långt från de tolv månader som vi föreslog i början av 2016 och en ohållbar tidshorisont för upphovsskapare som varje dag går miste om inkomster och som nu i flera decennier tvingats se hur deras verk sprids mot deras vilja.

För att på allvar minska den illegala spridningen och öka den lagliga användningen räcker det inte med upplysning, utan det krävs parallella åtgärder inom ytterligare tre områden: (1) Förutsättningar för rättsväsendet, (2) mellanhandernas medverkan och (3) utveckling av lagliga tjänster. Lagliga tjänster är i första hand branschernas eget ansvar och på den här punkten ligger Sverige långt fram inom dataspel, musik, böcker och film/TV. När det gäller rättsväsendets resurser och mellanhandernas medverkan är dock varken branschernas egna insatser eller de frivilliga åtgärder som diskuterats i branschsamtalen relevanta. Här krävs att regeringen agerar så att svenska kreatörer får ett rättsligt skydd i nivå med våra nordiska grannländer.

Sveriges kreatörer behöver en fungerande digital marknad nu; inte om fyra år efter att klart otillräckliga åtgärder har utvärderats. Det är därför glädjande att regeringen fått ett mycket tydligt mandat från våra folkvalda att kraftfullt agera i frågan. I juni i år ställde sig samtliga riksdagspartier bakom ett tillkännagivande som kräver att regeringen skyndsamt tar fram förslag för att beivra illegal spridning av kreativt innehåll. Vi väntar oss nu att regeringen påbörjar detta arbete. Redan nu vill vi föreslå tre åtgärder som kan bidra till att skapa en fungerande digital marknad för kreativt innehåll:

1. Spärra illegala tjänster

Den lägre användningen av illegala tjänster i våra grannländer kan till stor del förklaras av starkare rättsliga verktyg som tydliggör mellanhandernas ansvar. I samtliga övriga länder i Norden, samt i tio andra EU-länder samverkar rättighetshavare med internetoperatörer för att stoppa de illegala tjänsternas tillgång till användarna i landet. Svensk lagstiftning innehåller liknande bestämmelser om internetoperatörernas ansvar som tillämpas i våra nordiska grannländer. I kontrast till hur internetoperatörerna agerat i de övriga nordiska länderna så har dock de svenska internetoperatörerna direkt motarbetat alla gemensamma initiativ för att komma till rätta med problematiken med de illegala tjänsterna. Därför provas nu huruvida dessa bestämmelser lever upp till sitt syfte i domstol.

2. Grovt upphovsrättsbrott

De illegala tjänsterna har utvecklats och med det krävs det att även lagstiftningen moderniseras. Idag är det en mångmiljonindustri att olovligen distribuera film och tv på nätet. Samtidigt gör lagstiftningen inte tillräcklig skillnad på de som fildelar i mindre skala, och de som gör det kommersiellt. Genom att införa grovt upphovsrättsbrott i svensk lagstiftning så skulle rättsväsendet få ytterligare befogenheter i spaningsarbetet, samtidigt som högre straff i sig skulle fungera avskräckande.

3. Teknikneutral lagstiftning

Parallellt med de illegala tjänsterna blivit än mer kommersiella så har även tekniken gått från fildelning till streaming. Rättsläget är tydligt med att fildelning av upphovsrättsskyddat material är illegalt men gällande streaming är rättsläget oklart. Vi tycker det är självklart att svensk lagstiftning ska vara teknikneutral, och vill därför se ett förtydligande i lagstiftningen gällande tillfälliga kopior.

Vi ser fram mot kulturministerns utlovade återkoppling,

Kristina Ahlinder, Svenska Förläggareföreningen
Eric Broberg, Film- och TV-branschens Samarbetskommitté
Stefan Klockby, Sveriges Videodistributörers förening
Sara Lindbäck, Rättighetsalliansen
Björn Rosengren, Film-&TV-Producenterna
Per Strömbäck, Dataspelsbranschen
Ludvig Werner, IFPI Sverige
Elisabet Widlund, Musikförläggarna